

Jørgen Hæstrup: *Den 4. våbenart. Hovedtræk af de europæiske modstandsbevægelser historie 1939-45.* (Odense Universitetsforlag, 1976). 540 s.

Dette er den erfarne historikers resultat af et dybtgående arbejde på europæisk plan. Det er en fremstilling præget af livlig stil, stimuleret af skarpe iagttagelser og fremlagt i en veldisponeret form – den foreligger samtidig på engelsk, og det kan vi godt være bekendt. Inden selve indholdet skal omtales, må det imidlertid siges, at forfatteren (forlagsredaktøren?) til gengæld ikke kan være bekendt, at registre af enhver art mangler, og at dette ikke engang afbødes af en fyldig eller detaljeret indholdsfortegnelse.

Begge de nævnte mangler gør sig særlig stærkt gældende på grund af det, der er værkets styrke: en systematisk behandling i komparativ form efter modstandsbevægelsens forskellige manifestationer: strejker, illegale blade osv. Alternativet ville have været en gennemgang af de enkelte landes modstandsbevægelser, og det ville ikke have været nær så givende.

Bortset fra de danske forhold er grundlaget for bogen den meget omfattende litteratur, der foreligger fra de enkelte lande. Dette er samlet i fire hovedafsnit: civile aktionsformer (demonstrationer, protester, strejker, passiv modstand), efterretningstjeneste, hjemmefront og udefront (her bl.a. radiopropaganda, illegal presse, kontakten med den frie verden) samt de para-militære aktionsformer (sabotage, attentater, partisanrig). Under hvert af disse emner behandles deres udvikling og udbredelse gennem først en generel redegørelse for deres forudsætninger, betingelser m.m. og dernæst deres manifestationer i de enkelte lande. Geografiske og historiske forudsætninger inddrages som årsagsforklaringer, f.eks. det nærliggende at

partisanrigte forudsætter en geografisk dybde og et særligt terræn. Når dette så ikke forklarer, hvorfor partisanrigten bredte sig i Jugoslavien, men ikke i Norge, så inddrages også de politiske og sociale forudsætninger. Dette moment spiller ellers en mindre rolle for forfatteren; han rejser i det hele taget kun lidt spørgsmålet, om forskelle i politisk, social og økonomisk struktur øvede indflydelse på udviklingens form i de enkelte lande. Uanset om svaret måtte blive ja eller nej, burde problemstillingen have været taget op. Man savner også at få at vide, om modstandsbevægelsens sociale sammensætning var ens fra land til land. Man kunne måske også stille spørgsmål som: var der forskel på den katolske og den protestantiske kirke, var universiteternes reaktion ensartet osv.?

Ingen af disse bemærkninger kan imidlertid borttage indtrykket af et betydeligt værk.

Vagn Dybdahl

OSS og Danmark. (Årsskrift fra Frihedsmuseets Venner, 1977). 46 s.

Hovedindholdet af årsskriftet udgøres af en afhandling, skrevet af den amerikanske, pensionerede flådekapitajn, Hermann J. Estelmann. Den hedder »Da Yankee'erne kom« og drejer sig om den amerikanske organisation, der på britisk side svarede til SOE, nemlig OSS. Fra 1944 opererede amerikanerne med denne nedkastningskommando fra britiske baser under kodenavnet »Carpetbagger«. Egentlig tænker vel de færreste på, at også amerikanerne opererede på dette område i de af tyskerne besatte regioner, og det er godt, at emnet bliver belyst. Det skal siges, at afhandlingen kun i meget ringe grad drejer sig om netop OSS og Danmark. Der er mere tale om en fremstilling af programmets opbygning og nogle få taloplysninger.

Ib Gejl